

TÜRKİYE’DE KOOPERATİF SİGORTACILIĞININ PERFORMANSI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: CAMELS ANALİZİ

Ahmet GENÇ¹ Yusuf AKGÜL² Hakkı GENÇ³

Makale İlk Gönderim Tarihi / Recieved (First): 22.01.2021

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 21.06.2021

Özet

Sigortanın ana işlevi gerçekleşen riskler sonucu meydana gelen zararlara karşı maddi imkanların bir araya getirilerek zararların karşılanmasıdır. Kooperatifçilik ise kökü geçmişten gelen ve tanım olarak sigorta gibi maddi güçlerin bir araya gelmesiyle var olan ekonomik ve finansal problemlerin çözüldüğü oluşum olarak ifade edilir. Bu nedenden dolayı sigorta ve kooperatifçiliğin benzer özellikleri taşıdığı söylenebilir. Sigorta kooperatifçiliği benzer risklere sahip birden fazla kişi veya kurumların ortak bir fayda etrafında birleşip geçebilecek riskleri ortadan kaldırma amacıyla kurulan ve kooperatif kurallarının gerektirdiği şekilde “kooperatif” kurulmasına verilen addır. Bu çalışmada Türkiye’de kurulan ve 2017 yılına kadar kooperatif sigortacılığı olarak faaliyetlerine devam eden "KORU" ve "DOĞA" sigorta şirketlerinin mali performansları analiz edilmiştir. Çalışmada her iki kooperatif sigorta oluşumunun mali verileri CAMELS yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve bu yöntemde yer alan oranlar karşısında yeterliliği sağlayıp sağlamadıkları kontrol edilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre kooperatif sigorta şirketlerinin performans göstergelerini yakalamadaki ya da sağlamadaki en önemli etkenlerden birinin yönetimin etkinliği (personel başına prim) olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sigortacılık, CAMELS Metodu, Kooperatif Sigortacılığı, Performans.

A STUDY ON PERFORMANCE OF COOPERATIVE INSURANCE IN TURKEY: CAMELS ANALYSIS

Abstract

The main function of insurance is to compensate the damages by bringing together financial means against damages that occur as a result of actual risks. Cooperatives, on the other hand, are defined as the formation where the economic and financial problems that exist with the combination of financial forces such as insurance as a definition that originates from the past. For this reason, it can be said that insurance and cooperatives have similar characteristics. Insurance cooperatives is the name given to the establishment of a “cooperative” as required by the rules of the cooperative, which was established with the aim of eliminating the risks that more than one person or institution with similar risks may unite around a common benefit. In this study, the financial performance of insurance companies established in Turkey and continued to operate until 2017 as a cooperative insurance company, which are named “KORU” and “DOĞA”, were analyzed. In the study, the financial data of both cooperative insurance establishments were analyzed using the CAMELS method and it was checked whether they achieved adequacy against the rates determined by this method an according to the data obtained as a result of the analysis, it was seen that one of the most important factor in achieving or providing the performance indicators of the cooperative insurance companies was the efficiency in management (premium per personnel).

Keywords: Insurance, CAMELS Method, Cooperative Insurance, Performance.

¹ Dr., Hazine ve Maliye Bakanlığı, gencahmet1960@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5561-1963.

² Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Zara Veysel Dursun Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Finans Bölümü, yusufakgul@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7327-3913.

³ Doktora Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, hakigenc@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-1819-4782.

1. Giriş

Sınırsız olan insan ihtiyaçlarının var olan kıt kaynaklar ile karşılanması mümkün değildir. Kuruluş amaçlarından biri de kıt kaynaklara rağmen ihtiyaçların karşılanması ilkesine dayanan kooperatifler oldukça eski bir geçmişe sahiptir. Kooperatifler yaptıkları faaliyetler ile dayanışma, yardımlaşma ve iş bölümü dahilinde katılımcıların ihtiyaçlarını karşılanmayı hedefler. Kooperatifler gönüllü ve eş paya sahip katılımcılardan veya ortaklardan oluşan bir yapıya sahiptir. Ayrıca kooperatiflerde kâr amacı güdülmez. Kooperatiflerde temel amaç en az maliyet ile katılımcıların ihtiyaçlarını karşılamaktır.

Kooperatif kavramından türeyen ve benzer işlevleri yerine getiren sigorta kooperatifleri benzer riskler ile karşı karşıya kalan kişilerin kendilerini ve katılımcıları korumak ve güvence altına almak amacıyla kişi veya tüzel kişilerin kurduğu bir kooperatif türü olarak ifade edilir. Diğer sigorta şirketlerinin yaptığı gibi poliçe düzenlenerek toplanan primler ile oluşan fonların bir kısmı ile veya tamamına yakını ile meydana gelen riskler karşılanmaktadır.

Dünyada sigorta kooperatiflerinin ilk olarak 1600’lü yılların sonlarına doğru görüldüğü ve İngiltere kurulduğu bilinmektedir. Daha sonra 1752 yılında Amerika’da yangınlar sonucu meydana gelen zararları karşılamak için sigorta kooperatiflerinin kurulduğu kayıtlara geçmiştir.

Türkiye’de ise kooperatif sigortaları 2010’lu yıllarda görülmeye başlandı. Türkiye’de kooperatif sigortacılığı poliçe sahiplerinin tamamının ortak olduğu bir yapı ile başlayan süreç olarak başlamış ve daha sonra açık kooperatif olarak adlandırılan, belirli sermaye şartlarını sağlayan ve ortak olmayanlara da poliçe satan bir yapıya dönüşmüştür.

Türk Ticaret Kanunu’nun 6102-1402 maddesine göre karşılıklı olarak adlandırılan sigorta şirketlerinin sadece kooperatif olarak kurulması gerektiği belirtilmiştir. Bu yasaya göre karşılıklı sigorta sözleşmesi Gümrük ve Ticaret bakanlığı tarafından hazırlanmış hizmete sunulmuştur. Bu sayede insanlara kendilerine ait sigorta şirketi fikri cazip gelmiş ve yüksek oranda katılım sağlanmıştır. Bundan dolayı poliçe sahipleri ayrıca sigorta şirketinin ortakları olduğu için şirketi daha çok benimseyecekler ve daha şeffaf ve kaliteli hizmet sunmaya çalışacaklardır.

Türkiye’de 2011 yılından 2017 yılına kadar 2 sigorta kooperatifi faaliyet sürdürmüştür. Bu sigorta kooperatifleri 2017 yılında, diğer sigorta şirketleri gibi yasal mevzuata göre faaliyetlerini sürdürmeleri için anonim şirket yapısına kavuşmuşlardır.

Kooperatif sigorta şirketleri diğer sigorta şirketleri gibi faaliyetlerine devam edebilmek için bazı mali yükümlülükleri yerine getirmek zorundadırlar. Bu mali yükümlülükleri yerine getirmedikleri takdirde üyelerine olan sorumluluklarını yerine getiremezler ve faaliyetlerine devam edemezler.

Bu çalışmada 2017 yılına kadar kooperatif sigorta şirketi olarak faaliyet gösteren DOĞA ve KORU sigorta kooperatifinin faaliyetlerine devam edebilmeleri için mali yeterlilik durumları CAMELS analizi ile kontrol edilmiştir. Elde edilen bulgular sonuç kısmında tartışılmıştır. Bu sonuçlar çerçevesinde iki sigorta kooperatifinin performansları karşılaştırılmıştır.

2. Literatür

Kooperatif sigortacılığında mali performansı ölçen CAMELS yöntemi hakkında literatürde sınırlı sayıda araştırma mevcuttur. Çalışmanın bu kısmında kooperatif sigortacılığı, CAMELS yöntemi ile sigorta şirketlerinin performansı alanında yapılan çalışmalardan elde edilen literatür verilmiştir.

Üstün (2014) çalışmasında Türkiye’de sigorta sektörü, tekafül sigortacılığı ve kooperatif sigortacılığı hakkında araştırmalar yapmıştır. Araştırma sonucuna göre Türkiye’de tekafül

sigortacılığının yapılabilmesi için gerekli ve yasal zeminin olduğunu tespit etmiştir. Kooperatif sigortacılığının başarılı olabilmesi için herhangi bir engel olmadığını belirtmiştir.

Demirci (2018)’ ye göre gerek sigortacılık ve gerekse kooperatifçilik faaliyetleri, bireysel katılımcıların güçlerinin birleştirilerek sosyal açıdan ve ekonomik olarak bir araya gelinmesi durumunda birçok sorunun beraber ve karşılıklı olarak çözüldüğü benzer mekanizmalardır. Çalışmasında karşılıklı sigorta faaliyetlerinin yapıldığı sigorta kooperatiflerinin mevcut durumuna ve ülkemizdeki gidişatına değinmiştir. Çalışma sonucunda Türkiye’de kooperatif kavramının, tarım ve tüketim kooperatifleri şekline yoğunlaştığını belirtmiştir. Kooperatiflere olan olumsuz bakış açısının, sigorta kooperatifçiliğini etkilememesi için desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Gottlieb (2007) 1880 ile 1930 arasında kooperatif sigortasının Birleşik Devletler, Kanada ve İngiltere’de hastalık, kaza ve ölüm için düzenlenen sigortaların ana kaynağı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çalışmasında kooperatif sigortası hakkında toplumdaki asimetric bilgileri test etmiş ve fiyatlandırma politikalarının üyelerin profilini nasıl etkilediğini incelemiştir. Modern ikamelerinin aksine, işbirlikçi toplumların bilgi asimetrisinin üstesinden gelebildiklerine dair güçlü kanıtlar bulmuştur. Ayrıca, aktüeryal olmayan fiyatlandırmanın bir sonucu olarak çalışanların üyeliklerini 40 yaşına kadar ertelediklerini gözlemlemiştir.

Das vd. (2003) sigorta sektörü için hayat ve hayat dışı sigorta için ayrı ayrı gruplandırılmış sigorta şirketlerinin ve bir bütün olarak sigorta sektörünün finansal sağlamlığının gözetimi için derlenmesi ve kullanılması gereken bir dizi gösterge önermişlerdir. Önceki çalışmaların sigortacılıktan çok bankacılık sistemi üzerinde yoğunlaştığını belirtilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçların, sigorta piyasasının finansal istikrar göstergelerine yönelik ilk bilimsel yaklaşım olduğunu ifade etmişlerdir.

Ghauri vd. (2019) çalışmalarında 2007-2016 yılları arasında Pakistan’ın 22 hayat dışı sigorta şirketinden oluşan bir panel veri setini kullanarak hayat dışı sigorta sektörü için finansal sağlamlık göstergeleri ile makroekonomik faktörlerin ilişkisini ortaya çıkarmak için CAMELS analizini kullanmışlardır. Yapılan analizde değişkenler arasındaki en yüksek ilişki sayısına bağlı olarak, rastgele etkiler modelinin sonuçlarına göre makroekonomik faktörlerin (enflasyon ve ekonomik büyüme) CAMELS finansal sağlamlık göstergeleri ile önemsiz bir ilişkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma sonucunda, makroekonomik faktörlerin CAMELS finansal sağlamlık göstergeleri ile ilişkisini belirleyen ve Pakistan’ın hayat dışı sigorta endüstrisi için akademisyenleri, yöneticileri ve politika yapımcılarının önemli faktörleri göz önünde bulundurmasına yardımcı olacak ilk çalışma olduğunu ifade etmişlerdir.

Kwon ve Wolfrom (2017) çalışmalarında sigorta düzenleyicileri ve denetleyicileri tarafından piyasa gözetimi ve makro ihtiyati gözetim amacıyla kullanılan analitik araçlara genel bir bakış sunmuşlardır. Çalışma, büyük ölçüde 24 OECD ülkesi ve OECD dışı ülkeden sigorta piyasasının sağlamlığı, performansı ve rekabet edebilirliği hakkında bilgi sağlayan bir dizi ortak gösterge ve analitik aracın kullanımı ve göreceli önemi hakkında bir ankete verilen yanıtlara dayanmaktadır. Bu nedenle yaptıkları çalışmada piyasa gözetimi için analitik araçların kullanımına ilişkin bir referans noktası sağlamayı amaçlamış ve OECD Küresel Sigorta İstatistikleri çerçevesinin daha da geliştirilmesi için bilgi sağlamayı hedeflemiştir.

Bawa ve Verma (2017)’ e göre reasüransın önemi ve sigortacıların kendilerine devredilen riskler açısından reasürörlere bağımlılığı göz önüne alındığında, Hindistan’daki tek reasürans şirketinin, yani GIC Re’nin finansal performansının değerlendirilmesi gerekmektedir. Çalışmalarında 2004-2005 ile 2013-2014 yılları arasında CAMELS analizini kullanarak GIC Re’nin finansal performansını analiz etmişlerdir. Çalışmalarında, sermaye yeterliliği, varlık kalitesi, reasürans ve aktüeryal konular, yönetim

sağlamlığı, kazançlar ve kârlılık, likidite ve piyasa riskine duyarlılık değişkenleri GIC Re için değerlendirilmiş ve şirketin gelir durumunun ve kârlılığının iyileştirilmesi gerektiği ve likidite sorunlarının giderilmesinin iyi olacağı belirtilmiştir. Çalışmanın, sadece çeşitli çıkar gruplarına yardımcı olmakla kalmayacağı, aynı zamanda sigorta şirketlerinin ve bankaların finansal performanslarına ilave olarak daha az araştırılan bir alan olan reasürans şirketlerinin finansal performans alanına da katkıda bulunacağı ifade edilmiştir.

Ali vd. (2019) çalışmalarında 2007'den 2016 yılına kadar Pakistan'ın 22 hayat dışı sigorta şirketinden oluşan bir panel veri seti kullanılarak, şirkete özgü faktörlerin finansal sağlamlık göstergeleri ile ilişkisini belirlemek için CAMELS analizini kullanmışlardır. Çalışmalarında Hausman'ın testine atıfta bulunarak, en uygulanabilir iki panel veri tekniği olan rastgele etkiler ve sabit etkiler modellerini kullanmışlardır. Analiz sonucunda sabit etkiler modelinin firmaya özgü faktörlerin analizi için uygun olduğunu belirtmişlerdir. Değişkenler arasındaki en yüksek ilişki sayısına dayalı olarak, sabit etkiler modelinin sonuçları, şirkete özgü üç faktörün şirketin yaşı, yönetim yeterlilik endeksi ve işletme oranlarının CAMELS finansal sağlamlık göstergeleri ile önemli ilişkilere sahip olduğunu kanıtlamışlardır. Ancak, şirkete özgü yedi faktör olan şirketin büyüklüğü, öz sermaye, kaldıraç, pazar payı, yatırım oranı, prim büyümesi ve ödeme gücü marjının CAMELS finansal sağlamlık göstergeleri ile önemsiz bir ilişkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Yazarın en iyi bilgisine göre, şirkete özgü faktörlerin CAMELS finansal sağlamlık göstergeleri ile ilişkilerini tanımlayan ve Pakistan'ın hayat dışı sigorta endüstrisinin akademisyenlerine, yöneticilerine ve politika yapıcılarına önemli faktörleri göz önünde bulundurma konusunda yardımcı olacak ilk çalışma olduğu ifade edilmiştir.

Surya ve Sudha (2019)'e göre sigortacılık neredeyse tüm gelişmiş ve bazı gelişmekte olan ülkelerde finansal hizmetlerin kayda değer ve canlı bir parçası haline gelmiştir. Sigorta, ekonomik büyümeyi hızlandırabilecek ve uygun şekilde yönetilirse verimli kaynak dağıtımına katkıda bulunabilecek bir tasarruf aracıdır. Çalışmalarında, sigorta şirketinin finansal durumunu etkileyen nicel faktörlerin kullanımını içeren ve hayat-hayat dışı sigorta şirketlerinin finansal sağlamlık göstergesi olan CAMELS modelinin çekirdek kümesini tanımlamaya çalışmışlardır.

Ghimire ve Kumar (2014) çalışmalarında Nepal'deki hayat sigortası şirketlerinin mali performansını ve sağlamlığını 2007/08- 2011/2012 döneminde CAMELS parametreleri temelinde değerlendirmişlerdir. Analizde farklı sonuçlar elde edilmiş ancak bu, sigortacıların finansal sağlığının gerçek ve adil resmini elde etmek için yeterli olmadığı görülmüştür. Çünkü niteliksel faktörlerin de finansal sağlamlıkta hayati bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Çalışmada, her bir şirketin 2011/12 döneminde finansal performansı hakkında ayrıntılı bir özeti ve farklı boyutlar altında beş yıllık döneme ilişkin kısa ve toplu bir genel bakış sağladığı belirtilmiştir.

Smajla (2014)'ye göre sigorta şirketleri, sigorta sözleşmesi yoluyla bireylerden ve şirketlerden riski transfer eden ve tüm ekonominin riske maruz kalmasını azaltan kurumlardır. Finansal sağlamlıkları, finansal sektörün bu kısmındaki başarılarının ve istikrarlarının anahtarlarıdır ve bu nedenle düzenleyiciler, sigorta şirketlerinin mali yapısını değerlendirmek için farklı modeller geliştirmişlerdir. Çalışmanın temel amacı, sigorta şirketlerinin finansal sağlamlığını analiz etmek için kullanılan son modellerden biri olan CAMELS modelini açıklamak ve Hırvat sigorta şirketlerinin sağlamlık düzeyini anlamayı hedeflemiştir. Hırvatistan'da sigorta sektörünü kontrol etmek ve düzenlemek için kullanılan metodoloji sunulan modelden farklıdır, bu nedenle bu çalışmanın sektörün sağlamlığına farklı bir bakış açısı verdiğini belirtmiştir.

Watson vd. (2018)'e göre su ürünleri yetiştiriciliği gelişen bir endüstridir. Şu anda bugün tüketilen tüm biberli ve kabuklu yemişlerin neredeyse yarısını sağlayan sektörlerden ve diğer gıda üretim sektörlerinden daha hızlı büyümeye devam etmektedir. Ancak karasal mahsul ve hayvancılık

sektörlerine göre olgunlaşmamış ve sonuç olarak su ürünleri yetiştiriciliğine özel finansal risk yönetimi araçlarının kullanımı açısından geride kalmıştır. Çalışmalarında, gelişmekte olan ülkelerdeki küçük toprak sahibi su ürünleri yetiştiriciliği topluluklarına uygulanmak üzere kooperatif bir tazminat sigortası formu geliştirmişlerdir. Yakın zamanda kapsamlı bir çiftlik araştırmasından toplanan ampirik verileri kullanarak risk havuzları teorisini Myanmar’daki bir su kültürü topluluğuna uygulayarak kullanmışlar ve geliştirmişlerdir. Bu veriler, risk havuzu olan ve olmayan bu kültür balıkçılığı sisteminin sayısal simülasyonlarını parametreleştirmek için kullanılmıştır. Sonuçlar, çeşitli anahtar parametre kombinasyonları için bir risk havuzunun faydalarını ve maliyetlerini vurgulamıştır. Elde edilen bilgiler, dünyanın dört bir yanındaki su kültürü uzmanları için yeni risk yönetimi ürünleri oluşturmak bakımından ileriye dönük bir yol ortaya koymuştur.

Hemrit (2020) çalışmasında sigortaya özgü özelliklerin, kurumsal yönetim ve risk raporlama özelliklerinin, Şeriat kurulunun ve yatırım oranının Tekafül ve kooperatif sigortacılık sektörlerinin finansal performansı üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre şirket büyüklüğü, sigorta yaygınlığı, risk raporlaması ve yönetim kurulu büyüklüğü, her iki tür sigorta şirketinin finansal performansını önemli ölçüde açıklamaktadır. Şeriat kurulunun ve sermaye yoğunluğunun Tekafül sigortasının mali performansı üzerindeki etkisinin genel olarak olumlu olduğu görülmüştür. İcrada görevli olmayan direktörlerin, mali performansı olumsuz etkileyebileceği belirtilmiştir. Ek olarak, kooperatif sigortacılığının enflasyon oranı ile finansal performansı arasında da pozitif bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Barakah ve Alsaleh (2011) çalışmalarında Suudi sağlık sigortası yasasını, İslami felsefesini, programlarının uygulamalarını ve somut başarılarının kısa bir özetini tartışmışlardır. Suudi kooperatif sağlık sigortasının, sağlık hizmetlerinin gelişimine yenilikçi yaklaşımı, hızlı sağlık sektörü gelişiminden geçen gelişmekte olan ülkeler için bir model program olarak hizmet edebileceği belirtilmiştir. Suudi Arabistan krallığında iyileştirilmiş sağlık hizmeti sağlamadaki etkinliğinin değerlendirilmesi sonucunda, bu modelin benzer sağlık hizmeti ihtiyaçları olan diğer Arap ve İslam ülkeleri için de bir örnek sunabileceği ifade edilmiştir.

3. Türkiye Sigortacılık Sektörüne Genel Bakış

2019 yılı 12. ayına göre Türkiye’de sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren toplamda 63 şirket bulunmaktadır. Faaliyet gösteren bu şirketlerin 60 tanesi sigorta şirketleri olup diğer 3 tanesi reasürans şirketi olarak faaliyet göstermektedir. Faaliyet gösteren sigorta şirketlerinden 38 tanesi hayat dışı sigorta şirketi, 4 tanesi hayat sigorta şirketi ve 18 tanesi hayat ve emeklilik sigorta şirketi olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

Tablo 1: Türkiye’de faaliyet gösteren Sigorta Şirket Sayısı

Sigorta Şirketi	31.12.2019
Hayat Dışı	38
Hayat	4
Hayat/Emeklilik	18
Reasürans	3
Toplam	63

Kaynak: (<https://www.tsb.org.tr/2020>)

Türk sigorta sektöründe sermaye sahipliğine göre 25 adet yerli sermayeli sigorta şirketi ve 38 adet yabancı sermayeli şirket bulunmaktadır. Yabancı sermaye ağırlıklı şirketlerde yabancıların sahip olduğu pay sayısı %50 den fazla olduğu zaman yabancı sermayeli şirketler olarak tanımlanmıştır.

3.1. Türk Sigorta Sektörünün Göstergeleri

2019 yılının son ayına göre brüt prim toplamı bir önceki yıl gerçekleşen prim toplamına göre yaklaşık %27 daha artmıştır ve gerçekleşen toplam prim miktarı 69.268.306.349 TL olarak gerçekleşmiştir. Hayat branşı prim toplamı prim üretiminin yaklaşık %15 oranında olup 11.358.900.328 TL tutarında prim üretimi gerçekleşmiştir. Hayat dışı prim üretimi toplamda 57.909.406.021 TL olarak gerçekleşmiştir.

2019 yılında hayat ve hayat dışı sigorta branşı için brüt prim artışı enflasyon rakamının üstünde gerçekleşmiştir. Kişi başı ödenen prim 833 TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam primlerin tutarının Gayri Safi Yurt İçi hasıla içindeki payı %1,62 ye çıkmıştır.

Sigorta sektöründe şirketlerin aktif toplamaları yaklaşık %33 artışla 231.725.157.644 TL olarak gerçekleşmiştir. Özkaynaklar toplamı %32,2’lik artış ile 28.434.308.979 TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam elde edilen kar ise 7.575.412.122 TL olarak gerçekleşmiştir. Zorunlu trafik, işveren mali sorumluluk, tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk ve zorunlu deprem sigortası branşlarının en fazla teknik zararın görüldüğü branşlar olduğu görülmüştür. Sigorta sektöründe brüt ödenen hasar toplamı 32.418.005.742 TL olarak gerçekleşmiştir (<https://www.hmb.gov.tr/sigortacilik-ve-ozel-emeklilik-raporlari>. Erişim tarihi:27/09/2020).

4. Yöntem

Çalışmanın bu aşamasında CAMELS metodunda kullanılan değişkenler ve analizde kullanılan çözüm yöntemi özetlenmiştir.

4.1. Finansal Sağlık Göstergeleri

Finansal sağlık göstergeleri (FSI), finansal kurumlar için tanımlanan finansal istikrarının göstergeleridir. Bireysel kurum için olduğu kadar kurumun faaliyet gösterdiği tüm pazar için de ölçülebilirler. FSI’ların hesaplanmasının amacı, finansal istikrarı artırmak ve finansal sistemin başarısız olma olasılığını sınırlandırmak için finansal sistemin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirmek ve denetlemek için makro ihtiyati analizi desteklemektir. FSI’lar, ekonomi istatistiklerinde kullanılan ve etkilerin bir karışımını yansıtan kapsamlı bir göstergeler dizisidir. Bazı kavramlar, münferit varlıkları izlemek için geliştirilmiş ihtiyatlı ve ticari ölçüm çerçevesinden alınmıştır. Diğer kavramlar, ekonomideki toplam aktiviteyi izlemek için geliştirilmiş makroekonomik ölçüm çerçevelerinden alınmıştır (Smajla, 602: 2014) .

4.2. Veri Seti

Çalışmada Türk sigorta sektöründe kooperatif sigortacılığı alanında faaliyet gösteren DOĞA ve KORU sigorta kooperatiflerinin finansal tablolarından elde edilen yıllık veriler kullanılmıştır. KORU sigorta kooperatifinin 2011-2017 aralığındaki verileri ve DOĞA sigorta kooperatifinin 2014-2017 yılları arasındaki verileri kullanılmıştır. Her iki sigorta şirketine ait analizde kullanılan değişkenler Tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 2. Şirket Mali değişkenleri

Brüt Prim	Personel Sayısı
Reasürörlere Devredilen Prim	Faaliyet Giderleri
Net Prim	Gerçekleşen Tazminat
Poliçe Sayısı	Teknik Karşılıklar (Net)
Özkaynaklar	Cari Varlıklar
Ödenmiş Sermaye	Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar
Dönem Karı/Zararı	Kısa Vadeli Yükümlülükler
Cari Olmayan Varlıklar (Uzun Vadeli Aktifler)	Kara Araçları + Kara Araçları Sorumluluk Primi
Toplam Aktifler	

4.3. CAMELS Modeli: Finansal Sağlık Göstergeleri (FSI)

Bankacılık sektörü için kullanılan FSI'lar CAMELS analizinin çerçevesi olarak bilinir (Sermaye yeterliliği, Varlık kalitesi, Yönetim sağlamlığı, Kazançlar ve karlılık, Likidite ve Piyasa riskine duyarlılık) ve rutin olarak kullanılır ayrıca finansal sağlamlık ölçümünde iyi sonuçlar göstermiştir. Sigorta şirketlerinin performansında, reasürans ve aktüeryal kısmını ekleyen CAMELS çerçevesinde nicel sağlamlık göstergeleri (Sermaye Yeterliliği, Varlık Kalitesi, Reasürans, Hasar ve Aktüeryal Durum, Yönetim Sağlamlığı, Kazançlar ve Karlılık, Likidite ve Piyasa Riskine Duyarlılık) dir. Finansal kurumun genel finansal sağlamlığı, yönetim kalitesi veya organizasyon yapısı gibi birçok faktöre bağlı olsa da bu göstergelerin kabul edilebilir bir güvenilirlik derecesi elde ettiği doğrulanmıştır. Bu göstergeler hayat ve hayat dışı sigorta şirketleri için ortaktır, ancak daha derin analiz için farklı iş kollarının ayrı ayrı analiz edilmesi önemlidir. (Smajla, 2014:602).

CAMELS analizinde kullanılan finansal sağlamlık göstergeleri Tablo 3’ de verilmiştir.

Tablo 3. Değişkenler ve Göstergeler

Değişkenler	Göstergeler	Hayat Dışı Sigorta Şirketi	Hayat Sigorta Şirketi
Sermaye yeterliliği	Net prim/sermaye	X	
	Sermaye/toplam varlıklar	X	
	Sermaye/ teknik yedekler		X
Varlık kalitesi	Gayrimenkul + kote edilmemiş hisse senetleri + borçlar) / toplam varlıklar	X	X
	Alacaklar/ (Brüt prim + reasürans geri kazanımları)		
	Hisse senetleri/toplam varlıklar	X	X
	Takipteki kredilerin toplam brüt kredilere oranı	X	X
			X
Reasürans ve aktüeryal konular	Risk tutma oranı (net prim / brüt prim)	X	X
	Net teknik rezervler / son 3 yılda ödenen net hasarların ortalaması (hayatta kalma oranı)	X	
	Net teknik karşılık / son 3 yılda alınan net primin ortalaması		X
Yönetim sağlamlığı	Brüt prim / çalışan sayısı	X	X
	Çalışan başına varlık (toplam varlıklar / çalışan sayısı)	X	X
Kazanç ve karlılık	Kayıp oranı (net hasar / net prim)	X	
	Gider oranı (gider / net prim)	X	X
	Birleşik oran = zarar oranı + gider oranı	X	
	Teknik rezervlerde / teknik rezervlerde yapılan revizyonlar		X
	Yatırım geliri / net prim	X	
	Yatırım geliri / yatırım varlıkları		X
	Özkaynak kârlılığı (ROE)	X	
Likidite	Likit varlıklar / cari borçlar	X	X
Piyasa riskine duyarlılık	Net açık döviz pozisyonu / sermaye	X	X
	Varlıkların ve borçların süresi		X

Kaynak: Das, U., Davies, N., Podpiera, R. (2003): Sigorta ve Finansal Sağlamlıkta Sorunlar, IMF Çalışma Belgesi No. 3/138, s. 28

CAMELS yönteminde, analiz başlıkları aynı kalmakla birlikte her bir başlık için sonradan ortaya çıkan gelişmeler ele alınarak analiz yapılmıştır. Örneğin sermaye yeterliliği başlığı için son yıllarda oran analizi yerine ya risk esaslı sermaye ya da Solvency II çerçevesinde değerlendirme yapılmaktadır. Ancak yapılan bu sayısal analizler tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çoğu zaman gizli tutulmaktadır. Hesaplama yöntemi ve açık kaynaklarda var olmayan bazı gizli tutulan ayrıntılar nedeniyle doğru hesaplama yapılması mümkün olmamaktadır. Bu nedenle standart CAMELS’te kullanılan oranlar tercih edilmiştir. Ayrıca, CAMELS formüllerinde yer almayan bazı başlıklar

Hazine Müsteşarlığı düzenlemesinde yer alan ya da yakın tarihli tezlerde yer alan analiz yöntemlerine de yer verilmiştir.

CAMELS yönteminde Türkiye piyasa şartlarına uygun olacak biçimde aşağıdaki oranlar ve bu oranlara uyarlanması gereken kriterler kullanılmıştır.

C: Sermaye Yeterliliği: Net Prim/Öz Kaynaklar (En Fazla 4.00)

A: Aktif Kalitesi: Uzun Vadeli Aktifler/Toplam Aktifler (Sektör Ortalamasının En Fazla %20 Daha Fazlası)

R: Reasürans: Saklama Payı Oranı (Sektör Ortalamasının En Fazla %20 Fazlası)

A: Aktüeryal Denge: Teknik Karşılıklar/Cari Varlıklar (En Fazla 1,33)

M: Yönetimin Sağlamlığı; Brüt Prim/Personel Sayısı (Sektör Ortalamasından En Fazla %20 Daha Düşük)

E: Gelirler ve Karlılık: Birleşik Oran (En Fazla 1.00)

L: Likidite: Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar/Kısa Vadeli Yükümlülükler (Sektör Ortalamasından En Fazla %20 Daha Düşük)

S: Piyasa Riskine Duyarlılık: Trafik Sigortası +Kasko Sigortası Primi/Toplam Prim (Sektör Ortalamasından En Fazla %20 Daha Yüksek)

5. Uygulama ve Bulgular

CAMELS analizinde her iki sigorta kooperatifi için 2011-2017 arası verileri kullanılarak belirlenen kriterlere uygun olup olmadığı kontrol edilmiş ve yıllara göre şartları sağlamayan oranlar (Yetersiz="**"; verisi olmayan dönemler ise "-"; Yeterli="+") şeklinde tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 4’te KORU sigorta kooperatifinin 7 yıllık faaliyet süresi içinde belirlenen oranları ne ölçüde yakaladığı ya da sağladığı görülmektedir. KORU sigorta kooperatifi, 7 yıllık sürede yalnızca 2012 ve 2017 yılında C: Sermaye kriterini tutturamamıştır. 2016 ve 2017 yılında ise R: Reasürans kriterini tutturamamıştır. Tüm yıllara bakıldığında C: Sermaye, A: Aktif kalitesi, R: Reasürans ve A: Aktüeryal denge kriterlerini sağlama konusunda başarılı olmuştur. Aynı dönem içinde M: Yönetim (personel başına prim), L: Likidite ve S: Piyasa riskine karşı duyarlılık bakımından olumlu bir performans gösterememiştir. E: Gelirler konusunda ise verilen periyotta vasat bir performans sergilemiştir.

Tablo 4. KORU Sigorta Şirketi Finansal Sağlamlık Göstergeleri

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
C	+	**	+	+	+	+	**
A	+	+	+	+	+	**	+
R	+	+	+	+	+	**	**
A	+	+	+	**	+	+	+
M	**	**	**	**	**	**	**
E	**	+	**	**	+	**	+
L	**	+	**	**	**	**	**
S	**	**	**	**	**	**	**

Tablo 5’ de ise DOĞA sigorta kooperatifinin 2014-2017 yılları arasında 4 yıllık süre içerisinde elde ettiği oranların belirlenen oranları ne ölçüde yakaladığı ya da sağladığı görülmektedir. Bu sürede, R: Reasürans ve S: Piyasa riski bakımından kriterleri sağlayamadığı görülmüştür. Diğer yandan A: Aktif kalitesi, A: Aktüeryal denge, E: Kazançlar ve L: Likidite bakımından kriterleri tutturduğu görülmüştür. Ayrıca M: Yönetim (personel başına prim) kriteri bakımından 4 yılın 3 yılında kriterleri sağladığı görülmüştür. C: Sermaye kriterinde ise ortalama bir performans göstermiştir.

Tablo 5. DOĞA Sigorta Şirketi Finansal Sağlamlık Göstergeleri

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
C	-	-	-	**	+	+	**
A	-	-	-	+	+	+	+
R	-	-	-	**	**	**	**
A	-	-	-	+	+	+	+
M	-	-	-	**	+	+	+
E	-	-	-	+	+	+	+
L	-	-	-	+	+	+	+
S	-	-	-	**	**	**	**

6. Sonuç

Gerçekleştirilen CAMELS analizi sonucunda, incelenen iki sigorta kooperatifinin her birinin ayrı ayrı başarılı olduğu ya da başarılı olamadığı kriterlerin bulunduğu gözlenmiştir. Yapılacak değerlendirmede KORU Sigorta Kooperatifinin 7 yıllık, DOĞA Sigorta Kooperatifinin ise 4 yıllık faaliyet dönemi ele alınmıştır. Bu nedenle tam olarak bir performans karşılaştırması yapılmasının sağlıklı olmayacağı kanaatine varılmıştır. Bununla birlikte her bir sigorta kooperatifinin faaliyette bulunduğu yıllarda hangi kriterleri tutturabildiği ya da tutturamadığı ele alınmıştır.

Yapılan analizler sonucunda gözlemlenen süre içerisinde incelenen sigorta kooperatiflerinden KORU sigorta kooperatifinin yakalayamadığı kriterlerin gerçekleşmemesinde en önemli etkenin Y: Yönetim (personel başına prim) kriterinin tutturulamaması olduğu değerlendirilmiştir. Bu durum, E kriteri çerçevesinde kazançların düşük olması, L: Likidite yönetiminde yetersizlik ve P: Piyasa riskine maruz kalınması gibi sonuçlar vermiştir. Bununla birlikte, KORU sigorta kooperatifi, S: Sermaye yeterliliğinin sağlanması, A: Aktif kalitesi, R: Reasürans ve A: Aktüeryal dengenin sağlanması konularında başarılı olmuştur.

DOĞA sigorta kooperatifinin ise analizler sonucunda Y: Yönetim (personel başına prim) konusunda çoğunlukla kriterleri karşıladığı görülmüştür. Karşılaştırma yapılan oranlara bakıldığında sadece iki konu başlığında yetersiz kalmıştır. Şirket, R: Reasürans ve S: Piyasa riski ile ilgili kriterleri sağlayamamıştır. Diğer performans göstergeleri incelendiğinde C: Sermaye, A: Aktif kalitesi, A: Aktüeryal dengenin sağlanması, E: Kazançlar ve L: Likidite yönetimi konusunda kriterleri karşılamıştır.

Çalışma sonucunda şirketlerin performans göstergelerini yakalamadaki ya da sağlamadaki en önemli etkenin yönetim (personel başına prim) olduğu söylenebilir. Bu sonuç ile ölçek ekonomileri konusunun da büyük önem arz ettiği hususu da teyit edilmiş olmaktadır. Sigorta şirketlerinin faaliyetleri

büyükçe örneğin girdi sayıları arttıkça maliyetlerde artmaktadır. Bu durumda maliyetlerin düşürülmesi ve kârın artırılması iyi bir yönetime bağlıdır. Sigorta kooperatifçiliği faaliyetlerindeki risk açısından diğer sigorta şirketleri gibi iyi yönetilmesi gereken kuruluşlardır.

Bu çalışmanın kısıtı verilen süre aralığında şirketlerin yeni kurulmuş olması ve piyasaya uyum sağlamaya çalışmalarından dolayı yönetsel hatalar yapılabileceğidir. Yeni kurulan ve diğer sigorta şirketlerinden farklı olarak piyasaya kooperatif sigorta şirketi olarak girmelerinden dolayı yönetsel dezavantajları olabilir. Bunun nedeni ise bu alanda faaliyetlerine devam edebilmeleri ve şirketlerin yönetimi için ihtiyaç duyulan tecrübeli yönetici ve çalışanlardan mahrum kalmaları olabilir. Diğer bir kısıt ise kooperatif sigortacılığı bilincinin inşalarda yeterli olmaması ve şirketlerin bu konuda yeterli bir şekilde kamuoyuna gerekli bilgiyi verememeleri olabilir.

Kaynakça

Ali, N., Chanar, Z. A., Ghauri, S. P., & Obaid, S. (2019). The Effects of Firm-Specific Factors on the Financial Soundness by using CAMELS Framework Indicators: A Case of Non-Life Insurance Industry of Pakistan. *International Journal of Experiential Learning & Case Studies*, 4(1), 131-156.

Barakah, D. M., & Alsaleh, S. A. (2011). The cooperative insurance in Saudi Arabia: A nucleus to health reform policy. In Proceedings of the International Conference on Information and Finance, Singapore (Vol. 21), 6-10

Bawa, S. K., & Verma, N. (2017). Conducting Financial Analysis of the Indian Reinsurer-GIC Re. *Pacific Business Review International*, 10(3), 113-120.

Das, U., Davies, N., & Podpiera, R. (2003). Insurance and issues in financial soundness (IMF Working Paper No. 03/138). Washington, DC: The World Bank.

Demirci, S. (2018). Sigorta Kooperatifçiliği: Türkiye Uygulaması. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1), 387-418.

Ghauri, S. P., Ali, N., Chanar, Z. A., & Obaid, S. (2019). Do Macroeconomic Factors Effects CAMELS Financial Soundness Indicators? A Context of Non-Life Insurance Industry in Pakistan. *International Journal of Experiential Learning & Case Studies*, 4(2).

Ghimire, R., & Kumar, P. (2014). Testing of Financial Performance of Nepalese Life Insurance Companies by CAMELS Parameters. *Journal of Business and Management*.

Gottlieb, D. (2007). Asymmetric information in late 19th century cooperative insurance societies. *Explorations in Economic History*, 44(2), 270-292.

Hemrit, W. (2020). Determinants driving Takaful and cooperative insurance financial performance in Saudi Arabia. *Journal of Accounting & Organizational Change*. Vol. 16 No. 1, 2020, 123-143

Kwon, W. J., & Wolfrom, L. (2017). Analytical tools for the insurance market and macro-prudential surveillance. *OECD Journal: Financial Market Trends*, 2016(1), 1-47.

Smajla, N. (2014). Measuring Financial Soundness of Insurance Companies By Using Caramels Model–Case Of Croatia. *Interdisciplinary Management Research*, 10, 600-609.

Surya, M., & Sudha, B. (2019). Insurance Financial Soundness Indicator-Caramel Model. *International Journal of Advanced Science and Technology*, Vol. 29, No. 1, (2020), pp. 1234- 1242

Üstün, Y. (2014). Sigorta, tekaful ve kooperatif sigortacılığı. *Karınca Dergisi*, Yıl, 80, 20-28.

Ahmet Genç, Yusuf Akgül, Hakkı Genç
Türkiye’de Kooperatif Sigortacılığının Performansı Üzerine Bir Çalışma: CAMELS
Analizi

Vol: 4 Issue: 3
Summer 2021

Watson, J. R., Armerin, F., Klinger, D. H., & Belton, B. (2018). Resilience through risk management: cooperative insurance in small-holder aquaculture systems. *Heliyon*, 4(9), e00799.